

Lluís Companys, el Meu Amic D'Hores Inoblidables

per Lluís Umbert

A mesura que va passant el temps, en lloc de minvar l'afecte que ens inspirava en vida, observem que cada dia acreix més en nosaltres el sentiment d'amor, de lleialtat i d'admiració, que tothora hem sentit per aquest nostre amic i company de tantes hores de lluita i d'esperança.

D'amor, perquè l'amistat que ens hi unia —amistat de molts anys, que arrela des de la nostra època d'estudiants—, era sincera i pura.

De lleialtat, perquè sempre, més en les hores adverses que en les d'exhuberència, li havíem estat fidels.

D'admiració, perquè la seva vida i la seva obra fou excelsa, fecunda i heroica.

Ell és l'home que va saber donar alè i vida a les reivindicacions nacionalistes i socials del nostre país.

Amb el seu gest i la seva paraula, sense regatejar esforços ni sacrificis, com un cabdill, va ajudar a forjar, a despit de tots els obstacles, una generació digna i lliure, la qual mai no es doblegarà davant la presència i el fuet de cap Felip V.

La seva vida, un xic massa curta, tanmateix, va ser una constant i insuperable acció redemptora; difícil, però sempre rica i enorme en quant al seu contingut humà i històric.

Jesucrist, va morir crucificat en el Mont Calvari; ell va morir afusellat en la muntanya de Montjuïc.

Jesucrist per salvar la Humanitat; Companys per salvar Catalunya.

Avui, però, en evocar la seva figura lluminosa i senyera —oh, estel de la Pàtria!—, sentim el pes de la nostra pròpia tragèdia, perquè sabem el que ens falta i el que hem perdut.

Sobretot en aquests moments que algun nucli de l'emigració sembla complaure's a caminar per camins erronis, totalment mancats d'una assenyada i efectiva orientació.

El record del President Màrtir —que va governar Catalunya en les seves hores més tristes i amargues—, hauria de ser com un far per a tots els catalans de l'exili; un far que il·luminés el nostre pensament i el nostre seny en tots els nostres actes polítics i patriòtics.

Fem que el seu exemple perduri, tal com perdurarà la seva obra; que cada dia que passa es fa més present, guanya vitalitat, pren noves virtuts i aviva la flama de la Pàtria en el cor de tots els catalans.

“Condemnem les grans democràcies en les quals teníem posada la nostra fe i que avui ens han abandonat... Això demostra que ja no podem comptar amb ningú, i que ha de ser únicament amb el nostre esforç, el dels catalans, que podrem obtenir per Catalunya el miracle que any darrera any venim esperant dalerament.”

Miquel Santaló

(De l'abrandat i magnífic parlament que va pronunciar en el dinar d'homenatge a Josep Tarradellas, quan el nostre Secretari General vingué a Mèxic).

Companys, i la Posteritat

per Josep Ma. Francès

Tal dia com avui, un quinze d'octubre, a Barcelona era afusellat un home. Va caure colpit per la descàrrega, poc més o menys on trenta nou anys abans n'havia caigut un altre. L'home de 1909 es deia Ferrer i Guardia, l'home de 1940 es deia Lluís Companys.

No són ells dos, certament, els únics que han sofert martiri al castellot sinistre de Montjuïc. Però ells no eren homes com els altres. Cadascun, ultra la seva personalitat individual, simbolitzava alguna cosa. I està ben clar que les bales assassines, era el símbol, més que a l'home, allò que tractaren de colpir.

No ens escam de glossar ací, avui, la figura de Francesc Ferrer, creador de l'Escola Moderna i pare espiritual, segons alguns, de Morral, el terrorista. L'afusellat de 1909 va ser glorificat a l'estranger i va tenir, àdhuc monument. I encara, va guanyar, després de mort, la seva batalla contra Maura i Cierva. Però Lluís Companys, l'home de 1940, no ha obtingut encara, el tretzè aniversari de la seva mort, el veredicté unànime de la posteritat, que, netament, rotundament, reclama de tots el fet d'haver mort com va morir, i pel que va morir. Lluís Companys va tenir molts enemics en vida, i segueix tenint-los mort.

* * *

No trobarem a Catalunya gaires fills de propietaris rurals que s'avinguin, ja d'estudiants, a dur una vida de lluita i de persecució constant, dempeus a la trinxera, tant a la vella Escola Republicana primer, com a les alternatives de la guerra social després, i en la defensa de l'Estatut de Catalunya més cap a nosaltres. I la batalla final contra el feixisme europeu, en la qual, des del primer moment, va assumir responsabilitats incommensurables.

Això va ser ell sempre, de jove i de mig vell. Un home capaç d'adoptar, si calia, actituds heroïques, rotundes i categòriques, com si les impregnessin forces que es trobessin més enllà de la carn i de la sang.

* * *

Companys va ser sempre l'advocat d'aquells que no tenien amb què pagar. Va viure estretament a l'oposició, quan amb un canvi de casaca hauria pogut tenir una d'aquelles situacions brillants que la Lliga brindava als seus joves. Va viure a la presó les tres quartes parts de la seva millor edat. Va ser amic dels amics.

Va enfrontar-se virilment a tigras com l'Anido i l'Arlegui, tot coneixent la tràgica fi de Layret i de Seguí.

Més ençà, amb un dels seus impulsos temperamentals, va proclamar, a Barcelona, la República del 14 d'Abril, quan a Madrid encara no sabien què fer. S'hi va jugar el cap aquell dimarts memorable, com se'l va tomar a jugar el 6 d'Octubre, assumint responsabilitats d'altri, i el 19 de Juliol, en sortir al carrer a plantar cara a l'enemic, a la Laitena. I se'l va jugar al seu despatx de la Presidència, cada dematí, quan colles d'indocumentats, armats fins a les dents, l'envaïen. I Companys, amb coll i corbata, i vestit i calçat normalment, aconseguí gairebé sempre fer passar els intrusos per l'adreçador.

Totes aquestes coses són perennes, i travessen la crosta de la terra que embolcalla el cadàver de Lluís Companys. I al conjur del seu nom de màrtir el poble les recordarà anys i segles.